

Ilmastotyön tiekartta

Kohti hiilineutraalia
kaupunkiseutua 2030 -
Vesilahti

TAMPEREEN
KAUPUNKISEUTU

hiilineutraalisuomi.fi

HINKU

Sisältö

1. Hiilineutraali kaupunkiseutu vuonna 2030
2. Ohjaavat kansalliset ja kansainväliset tavoitteet
3. Tausta
4. Tiekartan malli, tavoitteet, vastuutaho, aikataulu, indikaattorit

Hiilineutraali kaupunkiseutu vuonna 2030

Tampereen kaupunkiseutu on tehnyt ilmastotyötä jo pitkään yhteistyössä seudun kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa. Ilmastotyö kytkeytyy vahvasti seutustrategiaan, rakennesuunnitelmaan ja MAL-sopimukseen. Kaupunkiseudun ilmastotyö ei ole kunnista erillistä tai päällekkäistä, vaan se kytkeytyy jäsenkuntien omaan ilmastotyöhön.

Ensimmäisen kerran seudulle määriteltiin yhteiset päästövähennystavoitteet vuonna 2010 tehdyssä ilmastostrategiassa, joka hyväksyttiin kuntien valtuustoissa. Strategia sisälsi päästövähennystavoitteet ja toimenpideohjelman, jotka koskivat kaikkia seudun kuntia. Tavoitteet päivitettiin 2017-2018 aikana.

Hiilineutraali Tampereenseutu 2030 uutena tavoitteena on taakanjakosopimus, jossa jokainen kunta toteuttaa omien toimintamahdollisuuksiensa mukaiset päästövähennystoimenpiteet. Sen lisäksi kuntien toimintaa tukevat valtion kanssa tehdyt energiatehokkuussopimukset.

Vähennämme seudun
kasviuonekaasujen päästöjä

80 %

vuoden 2007 tasosta
vuoteen 2030
mennessä.

Loput

20 %

sidomme hiilinieluihin
ja
kompensoimme

Ohjaavat kansalliset ja kansainväliset tavoitteet

Päästövähennystavoitteet on määritelty kansallisten ja kansainvälisten tavoitteiden mukaisesti. Kansainvälisesti merkittäviä seudun ilmastotyötä ohjaavia sopimuksia ovat esimerkiksi Pariisin ilmastopöytäkirja 2015 sekä YK:n kestävän kehityksen tavoiteohjelma Agenda2030, jonka tavoitteista monet ovat suoraan yhdistettävissä seudun ilmastotavoitteisiin.

Agenda2030:n tavoitteista suoraan seudun ilmastostrategiaan kytkettäviä tavoitteita ovat:

Liittämällä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet hiilineutraaliustyöhön ja tiekarttaan Tampereen kaupunkiseutu voi aloittaa työnsä seudullisessa mittakaavassa myös kansainvälisen YK:n Agenda2030:n hyväksi.

Nämä kansainväliset sopimukset ohjaavat Suomen kansallista ilmastopoliittia ja ne vaikuttavat myös seudun ilmastotyöhön. Kansallisia ilmastotyötä ohjaavia tekijöitä ovat lisäksi uusi hallitusohjelma, energiatehokkuussopimukset, kansallinen ilmasto- ja energiastategia, keskipitkän aikavälin ilmastopoliittian suunnitelma (KAISU) sekä kansallinen ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelma.

Uusien kansainvälisten ja kansallisten sopimusten ja tavoitteiden myötä haluttiin tarkistaa vuonna 2010 tehdyn ilmastostrategian sisältö mahdollisten päivitysten varalta. Vuonna 2016 toteutettiin ilmastostrategian arviointi, jossa todettiin edetyn tavoitteiden mukaan mutta myös todettiin strategian päivitystarve. 2017-2018 aikana tehdyn päivityksen mukaan Tampereen kaupunkiseudun kunnat sitoutuvat vähentämään päästöjään 80 % vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä.

Lisäksi loput 20 % päästöistä kunnat kompensoivat ja sitovat hiilinieluihin. Tavoite on kunnianhimoisen, mutta seudulla on edelleen vahva yhteinen tahtotila tavoitteen saavuttamiseksi. Ilmasto- ja energiatavoitteet määritellään yhdessä sovituille viidelle eri osa-alueelle, joita ovat: **eheä maankäyttö ja kestävä liikenne, uudistuva energian tuotanto ja kulutus, resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto, sopeutuva kaupunkiseutu sekä kehittyvä ilmastotyö.**

Tausta

Ensimmäisiä askelia tavoitetta kohti otettiin, kun jokainen kunta liittyi Hinku-foorumiin (ilmastonmuutoksen hillinnän edelläkävijöiden verkosto), jonka jokaisella osallistujakunnalla on sama 80 % päästövähennystavoite. Siihen kuuluvia kuntia on tällä hetkellä 56. Huomionarvoista on, että Tampereen kaupunkiseutu on ensimmäinen Hinku-foorumiin liittynyt kaupunkiseutu ja Tampere sen ensimmäinen suuri kaupunki. Hinku-foorumi toimii asiantuntija-, yhteistyö-, viestintä- ja tukiverkostona kunnille ilmastotyössä. Jokaisella kunnalla on oma Hinku-työryhmä, jonka tehtävänä on edistää hiilineutraaliustavoitetta. Seudun kuntien kesken päätettiin myös toteuttaa tiekartat, jotka toimivat suunnitelmalla matkalla kohti hiilineutraalia Tampereen kaupunkiseutua 2030. Tätä työtä koordinoimaan palkattiin korkeakouluharjoittelija Aada Vihanta. Harjoittelijan tehtäväksi määriteltiin kansallisten esimerkkien läpikäyminen, seudun kuntien lähtötilanteen kartoittaminen ja sen pohjalta tiekarttojen suunnitteleminen.

Harjoittelija aloitti työnsä kuntakierroksella, jossa hän haastatteli kaikki kaupunkiseudun kunnat. Haastattelukierros toteutettiin yhdessä Pirkanmaan liiton ja Canemure-hankkeen (Kohti hiilineutraaleja kuntia ja maakuntia) kanssa, jotka olivat myös käynnistämässä kuntakierrosta tarkoituksenaan kartoittaa kuntien ilmastotyötä ja päästövähennystoimia. Kuntakierroksella kerättiin tietoa mm. siitä, miten hiilineutraaliustavoite näkyy kuntien kuntastrategioissa, miten ilmastostrategian tavoitteet on jalkautettu tai jalkautetaan kunnassa, mitkä ovat keskeisimmät sektorit, joihin kunnassa tulisi panostaa päästöjen vähentämiseksi, millaista tukea kunnat kaipaavat kaupunkiseudulta sekä onko kunnassa hiilineutraaliustavoitetta eteenpäin ajavia tai sitä hidastavia tekijöitä.

Kunnat saavat loppuvuoden aikana käyttöönsä myös Suomen ympäristökeskuksen (SYKE:n) tekemät päästövähennyslaskelmat. Tiekarttaselvitystä ja päästövähennyslaskelmia käytetään apuna tiekartan edelleen työstämisessä. Tiekarttaan liitetään myös sopeutumisen ja varautumisen näkökulma, joka on usein jäänyt irralliseksi muusta ilmastotyöstä. Sopeutuminen ja varautuminen sisältyvät teemaan sopeutuva kaupunkiseutu.

Tiekarttaan sisältyy myös YK:n Agenda2030 kestävä kehityksen tavoitteet. Jokaisen osa-alueeseen tulee merkintä siitä, mitä YK:n kestävä kehityksen tavoitetta osa-alue tukee. Tämä tiekartan mallipohja on asiakirja, jota kunnat voivat itse täydentää ja muokata. Mallipohjassa on esimerkkejä tavoitteista, toimenpiteistä ja indikaattoreista, joita kukin kunta saa hyödyntää omien tiekarttojensa tekemisessä ja kehittämisessä, sillä kunnat ovat niin erilaisessa tilanteessa hiilineutraaliustavoitteen ja ilmastotyön sekä resurssien ja mahdollisuuksien suhteen, ettei ole tarkoituksenmukaista tehdä kaikille samanlaista tiekarttaa. Kaupunkiseutu tukee kuntia jatkossakin tiekarttatyössä.

Tiekartta pohjautuu Agenda2030-tavoitteisiin, seudun hiilineutraaliustavoitteeseen sekä tehtyyn haastattelukierrokseen. Tiekartan on tarkoitus olla mahdollisimman konkreettinen ja helposti käytettävä, jotta tavoitteet olisi jalkautettavissa kunnissa, tavoitteen seuraaminen olisi johdonmukaista ja tavoitteet pystyttäisiin kytkemään kuntien normaaliin seurantaan ja raportointiin.

TAMPEREEN
KAUPUNKISEUTU

hiilineutraalisuomi.fi

HINKU

Vesilahden kunnan tiekartta

Vesilahden kunta on tehnyt tiekartan osana Tampereen kaupunkiseudun yhteistä tiekarttaa.

Tavoitteet, toimenpiteet, aikataulut ja indikaattorit eri osa-alueille

Tavoite: Tampereen kaupunkiseutu on hiilineutraali vuonna 2030 – Tampereen kaupunkiseutu on sitoutunut vähentämään päästöjään 80 % ja kompensoimaan tai sitomaan hiilinieluihin loput 20 % vuoteen 2030 mennessä.

Alustava aikataulu: välitarkastelun vuodet 2022, 2026 ja 2030

Vastuutahot: jokaisen kunnan tulee nimetä tavoitteesta vastaava vastuutaho

Ilmasto- ja energiataavoitteiden osa-alueet ja YK:n kestävä kehityksen tavoitteet

Eheä maankäyttö ja kestävä liikenne

Uudistuva energian tuotanto ja kulutus

Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto

Sopeutuva kaupunkiseutu

Kehittyvä ilmastotyö

Eheä maankäyttö ja kestävä liikenne

Tavoitteet:

- Yhdyskuntarakenne tukee kestävä ja vähäpäästöistä elämäntapaa
- Kestävien kulkumuotojen osuus kasvaa kaupunkiseudun sisäisessä liikkumisessa

Toimenpiteet:	Vastuutaho	Aikataulu	Indikaattori
Kestävän liikkumisen edistäminen mm. vähäpäästöisiä polttoaineratkaisuja sekä kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen edellytyksiä parantamalla	Tekniset palvelut, liikunta- ja nuorisopalvelut, siivous- ja ruokapalvelut, hallintopalvelut	2026	<ul style="list-style-type: none"> • Kävelyn ja pyöräilyn ohjelman mukaiset toimenpiteet • Selvitetään yhteiskytymahdollisuutta kylien ja palveluiden välillä • Kunnan kuljetusten hiilineutraalit ratkaisut • Sähköautojen latauspiste
Alueiden tiivistäminen ja kestävä kaavoitus	Tekniset palvelut	2030	<ul style="list-style-type: none"> • Uusien asuinalueiden kaavoittaminen joukkoliikenneyhteyksien varten • Taajamien asutuksen tiivistäminen • Tehdään strateginen yleiskaava

Uudistuva energian tuotanto ja kulutus

Tavoitteet:

- Tampereen kaupunkiseudun energiajärjestelmä on kestävä ja pohjautuu uusiutuviin energialähteisiin.
- Rakennusten energiatehokkuus on parantunut 25 % vuoteen 2030 mennessä.
- Sähkön kysyntä joustaa ja kulutuksen kasvu on saatu pysäytettyä.

Toimenpiteet:	Vastuutaho	Aikataulu	Indikaattori
Julkiset rakennukset lämpenevät 90 % uusiutuvilla luonnonvaroilla	Tekniset palvelut	2026	<ul style="list-style-type: none"> • Energialähteet uusiutuvia (mm. hake, maalämpö, aurinkovoima, lämpöpumput)
Energiatehokkuuden parantaminen	Tekniset palvelut, sivistyspalvelut	2026	<ul style="list-style-type: none"> • Kuntien energiatehokkuussopimukseen liittyminen • Kiinteistöjen energiakatselmukset • Kehitetään sivistykseen 50/50 – energiansäästökampanjaa
Yritysten ja kuntalaisten ohjaaminen uusiutuvan energian käyttöön	Tekniset palvelut	2022	<ul style="list-style-type: none"> • Kannustetaan aurinkopaneelien käyttöön mm. tontinluovutuksessa • Energianeuvontaa kuntalaisille
Kunnan käytössä uusiutuvaa energiaa	Tekniset palvelut	2022	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnan kiinteistöissä 100 % uusiutuvaa sähköä

Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto

Tavoitteet:

- Kunnat mahdollistavat ja tukevat palvelujen, teollisuuden ja maatalouden hiilineutraaleja ratkaisuja.
- Jakamistalous, kiertotalous ja elinkaariajattelu ovat kuluttamisessa ja tuotannossa mukana.
- Monipuolista elinkeinorakennetta edistetään ja vahvistetaan uudistuvaa teollisuutta sekä älykkään kaupunkiseudun ratkaisuja.
- Kuntalaisten hiilijalanjälki on puolittunut vuoteen 2030 mennessä

Toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Indikaattorit
Kestävä syöminen	Sivistyspalvelut ruokapalvelut	2026	<ul style="list-style-type: none"> • Ruokahävikin vähentäminen sivistystoimen ja ruokapalveluiden yhteistyössä • Ylijäämäruoan myyminen • Kestävien elintarvikkeiden ja ruoan lisääminen
Kestävä ja vähäpäästöinen rakentaminen	Tekniset palvelut	Jatkuva	<ul style="list-style-type: none"> • Edistetään puurakentamista • Rakennusmateriaalien vähäpäästöisyys ja ympäristöystävällisyys
Kiertotalouden edistäminen ja vastuulliset hankinnat	Koko kunta	Jatkuva	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnan kalusteet ja laitteet kiertävät • Ympäristötekijöiden ja vastuullisuusasioiden huomioiminen entistä paremmin hankintoja tehtäessä • Investointien laatuun, pitkäkestoisuuteen ja korjattavuuteen panostaminen • Lelujen kestävä käyttö ja vaihtelu päiväkotien välillä ja kierrätys- ja luonnonmateriaalejen hyödyntäminen askartelussa
Digitalisointi ja etäpalveluiden edistäminen	Hallintopalvelut	Jatkuva	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnan työntekijöiden etätöiden edistäminen (sopimusten määrä/vuosi) • Etäkokousten mahdollistaminen ja lisääminen • Kohti paperitonta kuntaa

Sopeutuva kaupunkiseutu

Tavoitteet:

- Ilmastonmuutoksen riskit on tunnistettu kunnassa.
- Kuntien toimialat sopeutuvat suunnitelmallisesti ilmasto-olosuhteiden vaikutuksiin.
- Aasukat ja yritykset tiedostavat ilmastonmuutoksen vaikutukset ja osaavat varautua niihin.

Toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Indikaattori
Sopeutumisesta ja varautumisesta on saatavilla tietoa kuntaorganisaation työntekijöille, kuntalaisille, yhdistyksille ja yrityksille. Tarvittaessa myös koulutuksia järjestetään.	Hallintopalvelut, tekniset palvelut	2026	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnan henkilöstölle järjestetään koulutuksia • Kuntalaisille, yhdistyksille ja yrityksille järjestetään infotilaisuuksia • Aiheesta on julkaistu kuntakohtaista materiaalia • Riskienhallintasuunnitelma on tehty
Luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja kaupunkivihreän lisääminen	Tekniset palvelut, sivistyspalvelut	2026/jatkuva	<ul style="list-style-type: none"> • Metsäsuunnitelman laatiminen • Hiilinielujen lisääminen • Varhaiskasvatuksen kummimetsän istutus ja hoito
Hulevesien kestävä hallinta	Tekniset palvelut	2026	<ul style="list-style-type: none"> • Hulevesiviivyytyksen edistäminen taajama-alueella • Hulevesiverkoston suunnitelmallinen kunnossapito
Julkisessa rakentamisessa huomioidaan ilmastonmuutoksen vaikutukset (rakenteisiin)	Tekniset palvelut	Jatkuva	<ul style="list-style-type: none"> • Sopeutumisen huomioiminen kiinteistöjen huolto-ohjelmassa

Kehittyvä ilmastotyö

Tavoitteet:

- Päästövähennystavoitteiden saavuttamista vaikeuttavia ratkaisuja ei enää tehdä.
- Ilmastonäkökulma huomioidaan kaikessa päätöksenteossa.
- Päästöt, joita ei pystytä vähentämään, kompensoidaan.
- Ympäristökasvatusta lisätään.

Toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Indikaattori
Ilmasto- ja ympäristökasvatus osa kunnan toimintaa	Sivistyspalvelut, liikunta- ja nuorisopalvelut	Jatkuva	<ul style="list-style-type: none"> • Edistetään sivistystoimen henkilöstöä kouluttautumaan ympäristökasvattajiksi • Keke-agenttien nimittäminen ja kouluttaminen (henkilö, joka ohjaa toimimaan kestävän kehityksen hengessä) • Edistetään luontoliikkumista eri tavoin
Ilmasto- ja ympäristötietoisuuden lisääminen	Hallintopalvelut, tekniset palvelut	Jatkuva	<ul style="list-style-type: none"> • Järjestetään ilmastoneuvontaa kuntalaisille, yhdistyksille ja yrityksille • Järjestetään kunnan työntekijöille ilmasto- ja energianeuvontaa
Viestintä ajankohtaisista ilmasto- ja ympäristöasioista	Hallintopalvelut, tekniset palvelut		<ul style="list-style-type: none"> • Viestitään eri some-kanavissa ja ajankohtaistiedottein kunnan sivuilla ja intranetissä

